

Wat wil jij van de politiek?

p 8

Emiel Heijnen: Kunsteducatie bewijst haar kracht p 10

Werken met kwetsbaren

p 15

LKCA

Ruimte creëren om anders te mogen zijn

Theater AanZ maakt voorstellingen voor jongeren over zo'n beetje alles wat te maken heeft met Artikel 1 van de Grondwet; het recht om te zijn wie je bent. Daarmee wordt nog altijd heel wat afgeworsteld in de puberteit, "sowieso de meest vreselijke periode van het mens-zijn".

Door Francine van der Wiel

"Hè, wat een heerlijk vak hebben we toch", zegt Marian van Hoof hartgrondig. "En god, wat missen we het." Eind januari is vertellen over dat mooie vak het enige wat erop zit voor de artistiek leidsters van Theater AanZ. Van Hoof, die de teksten schrijft, deelt de verantwoordelijkheid voor het gezelschap met regisseur Jolanda de Groot, die ook in het dagelijks leven haar partner is. Sinds 2004 maken ze samen voorstellingen. Het begon klein, met een telefoontje van de GGD

Nijmegen. Uit onderzoek was gebleken dat zowel homoseksuele leerlingen als docenten zich onveilig voelden in het onderwijs. Kon Van Hoof daar misschien iets mee doen? "Nou, dat wilde ik ontzettend graag! Uiteraard ook vanuit een persoonlijke drijfveer." Van Hoof ontdekte de kracht van theater al toen zij als puber die net haar seksuele identiteit ontdekte in de schouwburg een liedje hoorde over een lesbisch meisje. "Dat heeft zó veel voor mij betekend. Ik wist onmiddellijk dat ik later ook zoiets wilde." Al sinds haar studie aan Artez zit zij op het sociaal-artistieke spoor, waarna ze in Nijmegen en omstreken veel community-artprojecten deed. "Met Jolanda heb ik in 2006 Theater AanZ opgericht, samen hebben we het uitgebouwd tot wat het nu is." De Groot is afkomstig uit het onderwijs en raakte geïnteresseerd in theater toen ze zag wat dat met kinderen kan doen: hen meenemen in een totaal andere wereld, met minimale middelen een volkomen andere beleving scheppen. "Ik dacht: dat wil ik ook kunnen."

HANNAH GAAT OVER DE UNIVERSELE ANGST VOOR 'ANDERS ZIJN'. FOTO KARIN JONKERS

Sfeer van gelijkwaardigheid

Voorstellingen van Theater AanZ móeten ook wel met minimale middelen worden gemaakt. Niet alleen uit financiële noodzaak, maar ook met het oog op de manier waarop meestal wordt gespeeld: gewoon, in de klas, tussen de leerlingen, op dezelfde stoelen, aan dezelfde tafels (soms eróp). En soms met helemaal niets, in een aula of gymlokaal. Als begeleiding voor liedjes komt wel regelmatig een gitaar of keyboard mee. De acteurs bewegen zich tussen

hun publiek; er is geen afstand. Die sfeer van gelijkwaardigheid en interactie is essentieel, vinden de makers. Van Hoof: "De leerlingen vormen het hart van de voorstelling. We komen niet alleen met de acteurs dicht op de huid, maar ook met onze thema's. Doordat we zo dichtbij zijn, ontstaat de dialoog al tijdens de voorstelling, de peergroepen ontstaan dan al. We zien ook vaak dat leerlingen na afloop blijven hangen." Om die reden heeft het makersduo na lang nadenken besloten

in deze coronatijd níét te streamen. Alleen binnen de school, bijvoorbeeld naar leerlingen die er gezien de beperkte groepsomvang niet live bij kunnen zijn, wordt dit overwogen. Maar verder is live interactie noodzaak. Er is veel 'handlingsverlegenheid' op de scholen ten aanzien van de thema's die Theater AanZ aan de orde stelt. Een onderwerp als seksuele en culturele diversiteit is nog altijd

Lees verder op pagina 3

Afwijken is nodig om jezelf te kunnen zijn

Onmisbare live interactie

Vervolg van pagina 1

beladen, hoe 'verlicht' we als land ook denken te zijn. Zeker op protestants-christelijke scholen (waarvoor het gezelschap de voorstelling David ontwikkelde) is homoseksualiteit of queer-zijn in het algemeen meer dan 'een dingetje'. Docenten kunnen dus niet na een video of stream met alleen een lesbrieff - die er overigens wel is - het bos in worden gestuurd. Live interactie blijft onmisbaar.

Niet voor elk maatschappelijk probleem

Theater AanZ belicht zo'n beetje alles, aldus Jolanda, wat te maken heeft met artikel 1 van de Grondwet. "Taboeonderwerpen, schurende thema's. Dingen waarmee jongeren worstelen: culturele achtergrond, religie, seks en gender. Maar men kan niet voor elk maatschappelijk probleem aankloppen. Kind en echtscheiding is voor ons al atypisch, al gaan we daar op verzoek van een welzijnsinstelling in Nijmegen een productie over maken."

Representatief voor Theater AanZ is de voorstelling HannaH, waarin verschillende lijnen samenkomen. Op de site staat de volgende beschrijving: "Op een dag staan vier nieuwe leerlingen in de klas: Omar, die door toenemende discriminatie steeds bewuster wordt van zijn roots. Liza, het meisje met kiespijn tussen twee culturen. Lars, die bang is te moeten veranderen als hij zichzelf gevonden heeft. En HannaH, gewoon een ander meisje, soms heeft ze borsten en soms ook niet."

In de confrontaties en monologen van de vier personages komen vooroordelen, geldende normen en aannames omtrent seksualiteit, gender, cultuur en kleur aan de oppervlakte. Afwijken is eng. Maar wel nodig om jezelf te kunnen zijn. Theater AanZ wil daar ruimte voor creëren, vrijheid.

Niet even d'r in en d'r uit

Veel makers van jongeren-theater houden zich met deze thema's bezig. De Groot en Van Hoof zien overeenkomsten, maar ook verschillen. "De vijver is steeds drukker geworden, dat is waar. Steeds meer structureel gesubsidieerde gezelschappen zijn actief geworden in het sociaal-artistieke domein", erkent

HANNAH. FOTO KARIN JONKERS

Marian van Hoof: 'Waarom geen BIS-pijler voor sociaal-artistiek theater?'

THEATER AANZ: MARIAN VAN HOOF (LINKS) EN JOLANDA DE GROOT. FOTO KARIN JONKERS

De Groot, "maar wij waren lange tijd uniek doordat we seksuele identiteit en gender als enige thema hadden." Van Hoof vult aan dat Theater AanZ zich onderscheidt door de intensieve samenwerking met maatschappelijke partners, zoals Sterker sociaal werk, COC Nederland,

School en Veiligheid, Movisie en diverse gemeentes. De voorstellingen worden heel lang, jaren soms, opgevoerd. Het gezelschap keert er meermalen mee terug op een school of ROC. Daardoor merken De Groot en Van Hoof wat het effect van hun optreden is. "Het is niet even d'r

in en d'r uit. We willen echt iets in gang zetten."

Belangrijke factor is dat de acteurs van Theater AanZ zich persoonlijk sterk betrokken voelen bij de thematiek. Zij zijn bereid die lang door te spelen. Van Hoof, lachend: "Het is zó hun voorstelling, dat het voor ons soms lastig is er nog iets over te kunnen zeggen."

Overleven tijdens corona

De spelers zitten nu thuis met een TOZO-uitkering. Sommigen doen tijdelijk ander werk. Van Hoof: "Maar we blijven hun verbondenheid voelen met de voorstellingen en met Theater AanZ. Ook de andere zpp'ers van de acquisitie, planning en dergelijke blijven ons steunen."

Vorig jaar maart viel de hele culturele sector stil, na een paar maanden werden projecten weer voorzichtig opgestart. Coronaproof, wat moeilijk was, zo tussen de schoolkinderen. Nu is het hopen dat er vanaf maart weer iets kan. "De scholen willen heel graag. Wij hopen ook vurig dat het door kan gaan. Er zijn boekingen van HannaH, LEEF! en David. We zijn op zoek naar oplossingen, zoals spelen voor een deel van de klas - en streamen naar de rest van de leerlingen."

Hoewel het een voordeel is dat niemand in loondienst is, blijft de vraag of Theater AanZ op de langere duur overeind kan

blijven. Voor de coronacrisis uitbraak, was de agenda volgeboekt, nu is het verschuiven en nog eens verschuiven. Zonder structurele subsidie is dat des te ingewikkelder. De inmiddels demissionaire minister Van Engelshoven, die een uitvoering bijwoonde van LEEF! (voor onder andere mbo's, hbo's, pabo's en wijkcentra), stak in 2019 tijdens een toespraak de loftrumpet over het gezelschap, maar dat heeft zich niet uitbetaald in meerjarige ondersteuning. Wel is er bij het Fonds voor Cultuurparticipatie een traject voor sociaal-artistieke projecten. Van Hoof zou er nog wel eens over willen bomen met de minister: "Het zou mooi zijn als er, in navolging van hoe ze het in België doen, binnen de BIS een pijler voor sociaal-artistiek theater zou komen. Waarbij niet steeds het commentaar is: ja maar dit is te artistiek, nee, dat is meer sociale hoek. Waarom moet je die scheidslijn zo scherp trekken? Het raakt steeds meer vermengd. Niet voor niets ging het in de Cultuurnota over ont-schotten. Dáár zou ik wel eens verder over willen praten."

Theater AanZ op school

Per (school)seizoen speelt Theater AanZ verschillende voorstellingen. Vorig jaar werd de voorstelling HannaH ongeveer 150 keer gepresenteerd, LEEF! 75 keer. Met gemiddeld 60 à 70 leerlingen per keer ("dat is nog een fatsoenlijke basis voor een gesprek", 80 is het maximum) komt dat neer op pakweg 14.000 leerlingen.

Krijg je de Cultuurkrant NL op je werk- of studieadres en wil je hem voortaan liever op je huisadres ontvangen? Stuur een mailtje met het oude verzendadres én met je huisadres naar cultuurkrantnl@lkca.nl.